

02. 07. 2024

W P Ł Y N Ę Ł O



RPW/12540/2024 P
Data: 2024-07-02

STRESZCZENIE

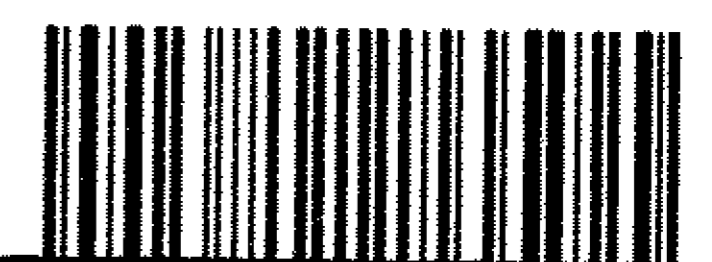
Przedmiotem analizy przeprowadzonej w rozprawie był normatywny model postępowania dyscyplinarnego prokuratorów. Elementy kształtujące zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów i źródła tych zasad stanowiły tylko tło dla rozważań modelowych.

W pracy przyjęto, że odpowiedzialność dyscyplinarna jest postrzegana jako instytucja prawna służąca do dyscyplinowania i samokontroli wyodrębnionych organizacyjnie i prawnie grup społecznych (zawodowych). Wypełnia istotną z punktu widzenia interesów tej grupy rolę, eliminującą z jej szeregów osoby, które nie spełniają cech osobowościowych, niezbędnych do zajmowania określonego stanowiska lub funkcji. Cechy te są oznaczane szczególnie jasnym jako desygnaty norm etycznych tworzących prawo moralne.

W rozważaniach o optymalnym modelu postępowania dyscyplinarnego zbadano zasady ustrojowe i zasady funkcjonowania prokuratury jako instytucji praworządowego państwa. Niebudzący wątpliwości jest bowiem związek pomiędzy tym, jaka jest prokuratura i jaki ma być zatrudniony w niej „idealny” prokurator. Paradygmat prokuratora o nieskazitelnym charakterze jest w tym wypadku podniesiony do rangi normy prawnej, a ściślej stanowi wymóg dla zatrudnienia i oceny zachowań zawodowych i pozazawodowych prokuratora.

Prokuratura stanowiła i stanowi do dziś jeden z najważniejszych filarów funkcjonowania praworządowego państwa. To prokurator jest strażnikiem praworządności, trzyma pieczę nad przestrzeganiem prawa przez organy państwa. Podstawowym zadaniem prokuratury (jak i każdego prokuratora z osobna) jest ochrona ładu konstytucyjnego i realizacja podstawowych zasad państwa prawa, w tym przede wszystkim w przestrzeni prawa karnego.

Na potrzeby pracy opracowano pięć hipotez badawczych. Przyjęto, iż obowiązujący model odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów zawiera częściowo nieskuteczne mechanizmy eliminowania nieetycznych i nieprofesjonalnych postaw prokuratorów, przez co nie chroni skutecznie gwarantowanych konwencyjnie i konstytucyjnie praw i wolności obywatelskich w prowadzonych lub nadzorowanych przez nich postępowaniach karnych, cywilnych i administracyjnych, a przez to nie zapewnia prawidłowego funkcjonowania prokuratury jako organu stojącego na straży praworządności. Prawidłowe i zgodne z interesem społecznym wykonywanie zawodu prokuratora wymaga oparcia aktywności zawodowej prokuratorów nie tylko o normy wynikające z prawa pozytywnego (ustawy Prawo o prokuraturze, rozporządzenia w sprawie wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz pozostałych ustaw), ale także w oparciu o prawidłowo i



SCP/1469/2024
ID: 17780300007149

kompleksowo ukształtowane prawo moralne prokuratorów, które tworzą normy etyki zawodowej i zasady moralne. Prawo dyscyplinarne prokuratorów mające swoje źródło w prawie stanowionym, jak i w prawie moralnym, powinno formułować takie przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej, aby służyły one zapewnieniu prawidłowego sposobu i poziomu wykonywania obowiązków służbowych przez prokuratora, a nadto służyło realizacji jego głównego zadania, jakim jest stanie na straży praworządności. W obu przypadkach prokurator musi mieć na uwadze interes obywateli, gwarancje ich praw i wolności, a także dbałość o interes społeczny, co wyraża się w trosce o prawidłowe funkcjonowanie organów wymiaru sprawiedliwości. Urzeczywistnienie powyższych celów jest istotnie utrudnione z uwagi na możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratora, który w oparciu o przepisy postępowania karnego i postępowania cywilnego będzie dążył do zapewnienia prawidłowej (konwencyjnie i konstytucyjnie) obsady organów wymiaru sprawiedliwości. W ten sposób prawo dyscyplinarne prokuratorów zawiera sprzeczne regulacje związane z możliwością pociągnięcia prokuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej za popełnienie tzw. „przewinienia przeciwko wymiarowi sprawiedliwości”, podczas gdy brak dbałości o prawidłową obsadę sądów może spowodować jego odpowiedzialność dyscyplinarną za rażącą i oczywistą obrazę np. art. 438 § 1 pkt 2 polskiego kodeksu postępowania karnego i uchybienie przez to godności prokuratora. Typy przewinień dyscyplinarnych „przeciwko wymiarowi sprawiedliwości” stanowią wyraz „ustawowego bezprawia”, które zawiera sankcję za przestrzeganie przez prokuratora prawa wyższego rzędu, standardów wynikających z prawa międzynarodowego i Konstytucji RP. Nadto, nie można formułować kontratypu odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów w oparciu o ogólne i nieostre przesłanki (działanie albo zaniechanie podjęte wyłącznie w interesie społecznym). Obowiązujący model odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów z uwagi na sposób zorganizowania organów dyscyplinarnych, ich ustrój oraz możliwość odwołania do Sądu Najwyższego, nie stanowi prawidłowego i odpowiedniego mechanizmu oddziaływania na właściwe i zgodne z interesem publicznym wykonywanie zawodu prokuratora. Przyjęte rozwiązania i regulacje procesu dyscyplinarnego nie umożliwiają eliminowania postaw nieetycznych i nieprofesjonalnych przez to, iż sposób ukształtowania kontroli instancyjnej nie spełnia wymogów prawa do sądu właściwie zorganizowanego, obsadzonego, niezawisłego, bezstronnego i niezależnego.

Podstawową metodą badawczą, którą wykorzystano w pracy jest metoda prawno-dogmatyczna. Do zaprezentowania ewolucji instytucji prokuratora i prokuratury w ujęciu powszechnym oraz z perspektywy polskich doświadczeń użyto metody historycznej. Wykorzystano także metodę analizy systemowej. Metodę analizy porównawczej użyto do

porównania oraz zbadania odpowiedniego i uniwersalnego stosowania zbiorów zasad etyki zawodowej zawodów prawniczych oraz materialnoprawnych podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodów prawniczych.

Struktura rozprawy została dostosowana do zakresu prowadzonych badań oraz wykorzystanych metod badawczych. Główną oś rozważań stanowiło zagadnienie optymalnego modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów w systemie polskiego prawa. Poszukiwanie najlepszych rozwiązań prawnych wymagało sięgnięcia do dorobku wcześniejszych pokoleń i ustalenia, jak zasady odpowiedzialności zawodowej kształtowały się w polskim prawie na przestrzeni najważniejszych okresów rozwoju państwa po odzyskaniu niepodległości. Niemniej istotne są badania rozwiązań normatywnych i ukształtowanej na ich podstawie praktyki prowadzenia postępowań dyscyplinarnych współcześnie, podlegające przemianom społecznym, kulturowym a nade wszystko politycznym. Rozważania zostały zamieszczone w 7 rozdziałach.

We wnioskach końcowych zawarto konkluzje wynikające z treści przedstawionych w poszczególnych rozdziałach oraz sformułowano szereg postulatów *de lege ferenda*.

Praca obejmuje stan prawny na 1 października 2023 r.

Łuczyna 18.6.19.
